

KRITISCHE BEDENKINGEN BIJ HET ARTIKEL "PROJECT- EN THEMATISCH ONDERWIJS"

Vooraf

De vrij ascetische redactie van VONK besliste op een mistige herfstdag, nu jaren geleden de relatiegeschenken die tot 1971 gewoontegetrouw de recensie-exemplaren vergezelden, pas te openen als we eindelijk eens een reactie op een van onze artikels ontvingen. Zo smaakten we vorig jaar nog het genoeg een boterletter te mogen verorberen die bij de 3de druk van Van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal verpakt zat.

Dit maar even om te zeggen dat reacties welkom zijn.

Het volgende artikel is een reactie op een tekst die in het themanummer over projectonderwijs verscheen (VONK, 15de jg. nr. 4).

De redactie heeft wel in de tekst ingegrepen, met name in de inleiding, omdat niet alle lezers het originele artikel waarop gereageerd wordt gelezen hebben. (1)

Kort samengevat komt de inleiding op het volgende neer :

E. Vandewalle vindt dat de methode van Gene Stanford om met groepswerk binnen thematisch onderwijs en projectonderwijs te werken vrij slecht uit de verf komt in het bewuste artikel van R. Mostien. Het gaat om onderwijs in het vernieuwd beroepsonderwijs. (W.D.H., redactie)

Kritische bedenkingen

Leren werken met Stanford is niet iets dat je op enkele maanden onder de knie hebt, omdat je precies dient te sleutelen aan de verhouding tussen leerlingen en jezelf. Juist de kwaliteit van deze verhouding is essentieel, essentiëler nog dan datgene wat je onderwijst, hoe je het ook doet of aan wie je probeert iets te leren.

Volgens mij is het belangrijk om de leerlingen te laten ervaren dat je bereid bent hen te nemen zoals ze zijn, hen te aanvaarden met hun fouten en gaven, hen te accepteren als mens. Dit impliceert natuurlijk ook dat zij jou leren aanvaarden als een mens en niet als een soort robot die van halfnegen tot halfvier zijn wijsheid uitgiert over de hoofden der leerlingen. Ook voor mij was leren werken met Stanford een uitdaging, die ik maar al te graag aannam. Gedurende dat eerste jaar werkplaatsklas had ik ook veel vragen en weinig antwoorden i.v.m. deze methode. Langzamerhand ondervond ik echter dat de oorzaak van lessen die faalden niet automatisch bij leerlingen diende gezocht te worden. Vaak was de opdracht te moeilijk of te onduidelijk geformuleerd, waren mijn verwachtingen te hoog of had ik geen rekening gehouden met gegroeide conflictsituaties in de klas, zodat op dat moment lesgeven

eigenlijk ondergeschikt was aan het bestaande klasprobleem.

Wanneer je echter bereid bent om te blijven proberen en te leren uit de gemaakte fouten, krijg je resultaat. Mijn eerste positieve weerklank kreeg ik op een moment dat ik het helemaal niet verwachtte. Dit eerste resultaat is ook volledig te situeren op affectief vlak, nl. in de verhouding tussen de leerlingen en mezelf. Ik had geprobeerd om in de klas zo "echt" mogelijk te zijn. Hiermee bedoel ik dat ik de leerlingen duidelijk liet merken dat ook een leraar in de eerste plaats een mens is met wisselende emoties en niet per definitie onfeilbaar. De leerlingen hebben met zo'n situatie moeilijkheden, omdat een dergelijke houding van een leraar niet past in het hun opgedrongen beeld van de lesgever.

Op een namiddag was ik moe en had verschrikkelijke hoofdpijn. Ik was me ervan bewust dat mijn gezicht pijn deed van het glimlachen. Het lawaai stoorde me. Ik besloot op te houden met glimlachen en ze te vertellen hoe ik me voelde. Ik zei : "Ik ben moe, ik heb erge hoofdpijn en ik wil niet meer glimlachen zoals jullie denken dat het lawaai me niet stoort. Het hindert me verschrikkelijk." Zowel de leerlingen als ikzelf waren stomverbaasd. Zij, omdat ze niet wisten hoe ik me aan het ergeren was. Ik, omdat het onmiddellijk rustig werd. Een van de leerlingen bracht me zelfs een glas water. Eigenlijk had ik niet zo verbaasd hoeven te zijn. De leerlingen wisten niet hoe ik me voelde totdat ik het hen vertelde. Ik had tenslotte geglimlacht en gedaan alsof ik me goed voelde. De volgende morgen kwam een van de jongens me vragen hoe ik me voelde. Hij wilde weten of het beter was.

Hieronder volgen enkele lessen. Elke les is de laatste drie schooljaren uitgeprobeerd. Elk jaar is er wel iets aan veranderd. Uiteindelijk is dit het resultaat dat zowel de leerlingen als mezelf bevredigde.

Lcs 1

Deze les wordt gegeven tijdens de eerste week van het schooljaar. Ze kadert in een introductieweek.

De opdracht die de leerlingen gegeven wordt, heeft een tweeledig doel :

- a) de leerlingen laten inzien dat er regels nodig zijn bij het spreken en luisteren.
- b) die regels samen vinden en inoefenen.

Deel 1 van de opdracht :

De leerlingen zitten in een kring. Zij gaan zich voorstellen aan de hand van de gegevens die ze in een vorige les hebben verzameld. Ze krijgen geen richtlijnen i.v.m. hoe

ze dienen te spreken en te luisteren.
Er komen zoveel leerlingen aan bod tot wanneer jij vindt dat de meest essentiële regels i.v.m. spreken en luisteren met de voeten zijn getreden.
Hier wordt de les onderbroken.

Deel 2 van de opdracht :

A. Je confronteert de leerlingen met het feit dat van al het vertelde weinig of niets is bijgebleven.
Hoe komt dat ?

B. De klas wordt verdeeld in werkgroepen. (ongeveer vier leerlingen per groep). Er wordt de volgende opdracht gegeven :

"Jullie gaan in elke groep regels formuleren, regels die nodig zijn om op een vlotte manier in een groep te kunnen spreken. Elke groep zoekt minstens 3 regels die zeggen wat de spreker moet doen wanneer hij/zij voor een groep praat. Ook zoeken jullie evenveel regels die zeggen wat de luisteraars moeten doen wanneer ze naar de spreker luisteren.

Jullie spreken eerst af wie in elke groep opschrijft en wie achteraf aan de klas komt vertellen wat er in de groep gevonden is. Het is niet toegelaten dat één leerling alle opdrachten op zich neemt."

Vooraleer de leerlingen deze gedetailleerde opdracht krijgen, worden ze ervan verwittigd dat één van hen straks zal herhalen (samenvatten) wat de leerkracht heeft verteld. Dit is een ingebouwde controle om na te gaan of de leerlingen de opdracht hebben begrepen.

C. Na maximum 15 minuten wordt er met dit lesonderdeel gestopt. Uit elke groep komt de aangeduide spreker vertellen wat in zijn/haar groep gevonden is. Op het bord wordt nota genomen van de gevonden regels. Het bordschema wordt later door de leerlingen overgenomen.

D. De spreekoefening wordt hervat, maar nu wel rekening houdend met de door de leerlingen zelf gevonden spreek- en luisterregels. De leerlingen krijgen nu de extra opdracht om hun eigen spraak- en luistergedrag te evalueren.

Bijvoorbeeld : een leerling houdt zijn spreekoefening. Wanneer hij/zij hiermee klaar is, gaat de leerling die in de kring recht over de spreker zit, zeggen of hij/zij rekening heeft gehouden met de vastgestelde spreekregels. De spreker zelf zal het luistergedrag van zijn medeleerlingen evalueren. (2)

Les 2

De leerlingen dienen bepaalde types van woningen te tekenen. In elke groep is er één leerling die geen tekening mag maken. De leerlingen krijgen de volgende opdracht :

"Jullie gaan tekeningen maken van de verschillende soorten woningen die we in een vorige les hebben gezien. In elke groep zal er één leerling zijn die geen tekening hoeft te maken. Die leerling moet dus een andere taak krijgen die iets te maken heeft met de hoofdoopdracht. Elke groep zal dus zelf een opdracht voor die leerling moeten zoeken. Vooraleer jullie in de groep beginnen te tekenen, gaan jullie samen een hulpblad invullen. Aan de hand van dat hulpblad, bepalen jullie welke leerling welk stukje van de opdracht zal uitvoeren."

Wanneer de leerlingen het hulpblad gekregen hebben, is de rol van de leraar beperkt tot observeren en minimaal adviseren.

Wanneer alle groepen de opdracht hebben uitgevoerd, volgt een nabespreking, waarin vooral aandacht wordt besteed aan het groepswerk.

Omdat elke collega best in staat is zijn eigen lessen te maken, acht ik het niet opportuun om hier nog meer lessen neer te schrijven.

Met deze twee voorbeelden, die in de loop van de eerste twee maanden van het schooljaar worden gegeven, wil ik alleen aantonen dat werken volgens de methode van Stanford wel degelijk kan. Alleen vraagt het van de leraar een andere instelling dan diegene die de lerarenopleiding hem/haar heeft meegegeven. Als leraar dien je bereid te zijn mee te leren met je leerlingen en daar waar kan zelf te leren van je leerlingen.

Jonge mensen opvoeden tot mondige, sociale volwassenen is immers iets dat niet in enkele maanden gebeurt. Wel is zeker dat de methode van Gene Stanford kan helpen om dat streefdoel te bereiken.

Erik Vandewalle
mede namens het lerarenteam van de werkplaatsklas in de RMS te Borgerhout

NOTEN

1. Eigenlijk draait een en ander om het boek van Gene Stanford Groeps-
werk in het onderwijs, Nijkerk, Intro, 1980. (n.v.d.r.)
2. In de lessen PO worden de regels van de leerlingen vergroot op tekenpapier. De grote tekenbladen hangen dan in de klas, zodat er bij de volgende spreekoefeningen naar verwezen kan worden.